

LIRICA LUI ADRIAN ALUI GHEORGHE

Sonia ELVIREANU

Centrul de Cercetare a Imaginarului *Speculum*/ Centre for the
research of the imaginary *Speculum*
email: sonia_elvireanu@yahoo.com

Abstract: *In decrypting Adrian Alui Gheorghe's lyrics (a poet of the 1980s), we discover a romantic nucleus and pathos, as well as a postmodernist technique. His poetic debut takes place in 1989, under the burden of a serious communist censorship. With an elegiac basis, his poetry does not blend with the textualism of the poets in Bucharest or with the western biographical style through which the 1980's poets were trying to reconnect themselves with the western lyricism by breaking the official canon. Alui Gheorghe's poetry focalizes his lyrics on the society-poetry-divinity relationship. The seriousness of his lyrical discourse is attenuated by a ludic attitude, by the humor, a humor specific to his nature, manifested through irony and parody. His epical lyricism, visible from the very beginning, together with the dramatization, both in unison with the poet's intention to banter reality in a skeptical vision, represent a constant of his creation.*

Keywords: Adrian Alui Gheorghe; reflexive lyricism; the 1980's poets, postmodernism; epical lyricism; skepticism.

Introducere

Destinul literar ți-l asumi în virtutea unei vocații, cu certitudinea că nu poți fi altceva decât ceea ce ți-a hărăzit soarta. Adrian Alui Gheorghe crede fără ezitare în destinul său literar, nu se abate de la această cale, devine un scriitor proteic: poet, prozator, eseist, publicist, editor.

Poetul aparține generației optzeciste, care a reușit reconectarea literaturii române la postmodernismul occidental

Călătorii în imaginarul literar

prin exploatarea prozaicului, autobiograficului, ludicului, parodicului.

Primele volume de poezie *Ceremonii insidioase* și *Poeme în alb-negru* văd lumina tiparului sub „sabia lui Damocles” a vremii, cenzura ideologică. Adrian Alui Gheorge „opta pentru lectura sceptică a realității, în orizontul unei lucidități cu infiltrații suprarealiste și al figurilor moderne ale ambiguității și indeterminărilor melancolice. Poetul vorbea deschis despre sine, într-un nou cod liric, îndoindu-se de utilitatea ontologică a lucidității [...] și despre melancolie, ca stare îngemănată cu tristețea colocvială a tinereții.” (Bârsilă, 2006: 179).

Încă de la debut, poezia lui Adrian Alui Gheorge se diferențiază de aceea a optzeciștilor din Ardeal, de exemplu, ancorată prea adânc în real, ori a textualiștilor bucureșteni din jurul lui Nicolae Manolescu. Poetul află formula potrivită temperamentului său locvace și ironic într-un lirism reflexiv în cheie ludică, după cum remarcă Răzvan Voncu: „Poezia lui Adrian Alui Gheorge nu era deloc o clonă a textualismului bucureștean, ci amestec omogen de luciditate latină și de căutare a unei spiritualități, de joc și meditație, de poezie și reflecție pe marginea poeziei, propunea o renaștere a lirismului, în plin dictat al *poeziei realului*” (Voncu, 2016: 5-6).

Adrian Alui Gheorge preia recuzita postmodernistă, detașându-se de biografismul congenerilor săi, prin focalizarea liricii sale pe relația societate-poezie-divinitate. Ironia, parodia, ludicul sunt mânuite abil de poet cu o debordantă revărsare a fanteziei, iar gravitatea discursului liric e atenuată de umorul specific naturii sale : „Mizând mai mult pe fantezie și mișcarea inventiv-asociativă a cuvintelor decât pe „realități” și obiecte recuperate plastic în discurs, își trece repede confesiunea într-o reflecție de spectator ca și impersonal, preocupat parcă mai mult de ingeniozitatea jocului de idei și învecinări verbale decât de conturarea unui autoportret individualizat. Metafore numeroase, adesea îndrăznețe, aproximează un univers cu fațete multiple în care reflecția asupra cuvântului și posibilităților sale e când doar sugerată, când explicită ca metatext, iar măștile infinit diversificate de pe scena lumii apar ca tot atâtea proiecții ale unui subiect mereu disponibil” (Pop, 2020: 32).

În poezia „dezvrăjită” a postmoderniștilor, coborâtă brutal în prozaic și denudată de sensibilitate, lirismul lui Adrian Alui Gheorghe nu pierde nota romantic-elegiacă: „Spre deosebire de majoritatea optzeciștilor ce cultivă desensibilizarea și dezafectivizarea (forme ale unei demonii impersonale), Adrian Alui Gheorghe este încă un sensibil și un afectiv” (Grigurcu, 2000: 500-503).

Epicizarea și dramatizarea liricului

După 1990, poetul publică poezie și proză. *Intimitatea absenței* (1992) primește girul criticului Nicolae Manolescu, Mecena generației optzeciste, prin comentariul favorabil din „România literară”, integrat ulterior într-un volum: „*Adrian Alui Gheorghe e un poet adevărat, cu o notă personală rezultată din combinația de banal, prozaic, cotidian cu o fantezie a metaforei care merge de la decadentismul bacovian, simbolist, pînă la insolitul suprarealiștilor*” (Manolescu, 2001: 415-416). Criticul observa, de asemenea, două forme de exprimare a interiorității poetice: „*Mai întâi o poezie de jurnal intim, de notație a impresiilor ori emoțiilor, un fel de confesiune lirică, profundă și dramatică*” [...] *Celălalt tip învederează o turnură mai degradă aforistică. Poetul are, în mod evident, plăcerea definiției, pe care o dezvoltă arborescent*” (416).

Sunt note definitorii ale creației lui Adrian Alui Gheorghe, observabile încă din *Poeme în alb-negru*, unde se pot decela câteva constante tematice: aspirația spre o poezie înaltă, mântuitoare, denunțarea carnavalescului lumii contemporane, intuiția sacralului, interogarea vieții și morții. Glisările dinspre real, cotidianul uneori grotesc, spre metafizic se remarcă la nivelul expresiei poetice, prin trecerea de la prozaismul și colocvialitatea stilului, cu dimensiune apoftegmatică, la insolitul metaforei și viziunile onirice, suprarealiste.

Discursul poetic se pliază pe gama sentimentelor: amărăciune, dezgust, revoltă față de realul grotesc, reculegere în fața divinului: „Un reușit contrapunct între dicțiunea epică, fabulatorie, incisivă, și cea a reculegerii monadice, aproape religioasă” (Vasile, 2002). Sentimentul e dublat de reflexivitate, concentrată aforistic ori dezvoltată epic în parabolă, scenariu dramatic, viziuni onirice. Laurențiu Ulici remarcase și el, în

Călătorii în imaginarul literar

cronica la cartea de debut, dimensiunea reflexivă a liricii poetului.

În *Poeme în alb negru*, poemele foarte scurte, unde ideea poetică este exprimată metaforic în câteva versuri, o strofă (*Ahile, Baladă, Imn*), alternează cu cele mai ample, structurate în secvențe (*Amintiri dintr-o călătorie amânată, Poeme împotriva seducțiilor tinereții*). Un lirism delicat (*Priveliște anonimă*) și melancolia se strecoară în fluiditatea versului în care poetul vorbește despre sine, iubire, poezie, limbaj, măștile eului, viață, moarte, vinovăție, vis, amăgire, singurătate. Cu irizări intertextuale și metaforice, asocieri insolite de cuvinte, versurile curg între luciditatea conștiinței care nu poate fi înșelată și sensibilitatea poetică ce încă visează. Numai că lumea și visul sunt la antipod, pe axe diferite.

La fel se întâmplă în *Intimitatea absenței*, poemele curg între aceeași poli, ontologic și metafizic, în versuri uneori scurte, aforistice, alteori ample. Discursul liric devine confesiv ori narativ, prin inserarea unor povești despre sine, iubire, viață și artă, cu implicarea livrescului și accente persiflante față de cufundarea lumii în materialitate (*Și femeia a creat bărbatul*).

Cotidianul e tot mai sufocant, redus la trupul de carne, obiecte, uzură, vorbărie sterilă, iar iubirea e joc, „o minge care zboară prin casă”, fericirea un „duh domesticit”, iubita o amintire, „o imagine simbol”, „o zeiță în format mic” (*Duh domesticit între lucruri utile, O zeiță format mic*), cuvântul poetic „ploaia” fertilă. Poemul e un vis, generat mental de spațiul sublunar al nopții, inspirație, risipită în zori, iar arta poetului un ritual similar ceremoniei ceaiului oriental, un ritual care presupune răbdare, calm, amestec de esențe și arome fine ori tari în apa vitală (viața cu irizările și otrăvirile ei), arta de-a crea alt gust și savoare, iluminare ori otrăvire, iluzie ori deziluzie în reprezentarea lumii prin rememorarea trecutului și viziunile despre viitor: „*calm voi amesteca ceaiul îl voi sorbi/ otrăvindu-mă cu amintiri neduse (vreodată)/ până la capăt*” (*Fragment din ceremonia ceaiului*). Așadar, substanța poetică e preluată din cotidian, memoria afectivă și culturală, interioritatea poetului, într-o neîncetată căutare a sinelui și metafizicului.

Călătorii în imaginarul literar

Pentru poetul autentic, metaforic „nebul” orașelor, „gâtuit de emoție” în fața poeziei, amenințat continuu de neputința cuvântului, aceasta e zeiță, iubită, mamă, fiică. El se află deopotrivă în cotidian, imagine decăzută a alterului, fiindcă a trădat îngerul, coborându-se în prozaic, și în spiritual, prin creație, vinovat de orgoliul artistului care aspiră a se identifica cu Creatorul, într-o complicitate cu ceilalți și cu Dumnezeu, după cum clamează, cu angoasă, invocând ori interogând în *Complicitatei*.

Poemele lui Adrian Alui Gheorghe sunt străbătute de un perceptibil fior thanatic, thanaticul sub multiple forme, biologice, psihice, spirituale: moartea dinainte de naștere și după ea, iubirea, absența, singurătatea, decăderea, viciul. Sub angoasa ei, se inițiază dialogul poetului cu metafizicul. Viața coexistă cu moartea, orizontul ce marchează finitudinea umană, prozaicul cu visul, poetul cu ceilalți, inclusiv cititorul invocat în textul poetic ca prieten ori dușman.

Poetica lui Adrian Alui Gheorghe, exprimată în eseurile și interviurile sale, devoalează polul metafizic al poeziei sale, urmare a înțelegerii raportului om-univers, ambele creații ale divinității: „Poezia fără mistică e ca orizontul fără iluzia nesfârșitului” (Alui Gheorghe, 2012, 123).

În această ecuație existențială, poetul este ființa efemeră prin care se manifestă absolutul sub forma inspirației, iar poezia un „organ al metafizicului”. Poezia e așadar inspirație, nu tehnică scripturală, un mod de trăire lingvistică a absolutului clipei într-o formă stilistică originală. Este deopotrivă act chatarctic și christic. Iar poetul este instrumentul care transcrie Logos-ul divin: „Dumnezeu face toate lucrurile frumoase, poeții vin/ doar și pun hoțește semnătura;// mai mult, fac trafic cu imagini furate din grădinile raiului/ pe care când le atingi se transformă în pulberi de cuvinte.” (Poetul bătrân își declamă faima). (Alui Gheorghe, 2016: 224)

Respirația metafizică din primele volume este mai pregnantă în *Cântece de îngropat pe cei vii* (1993), *Fratele meu, străinul* (1995), *Supraviețuitorul și alte poeme* (1997), *Complicitate* (1998), *Îngerul căzut* (2001), unde poetul deplânge umanul decăzut, desacralizat, pervertit de triumful materialității, rupt de divin, de spiritualitate.

Călătorii în imaginarul literar

Sacrul e figurat de înger, dar nu unul inocent, ci unul căzut, mefistofelic, care a pierdut paradisul originar, dar nu l-a uitat:

„Am fost înlocuitorul lui Dumnezeu/ într-un univers derizoriu:/ am furat simbolurile/ am golit apa de curgerea ei/ am despicat carnea fructului/ și cu albul smuls/ am vopsit/ spaima:/ animalul acela care doarme/ cu inima mea sub cap,/ am fost rugăciunea pe care/ o spuneam noaptea/ ca să ajut viermele să/ traverseze crisalida/ sau lingușeala destinului/ am prefăcut-o în smârc/ cu ierburi dulci/ așa cum sufletul lunecă până la capăt, în culcușul cărnii/ voluptuos,/ păcătos”(Îngerul căzut) (143).

Îngerul căzut în real, pervertit de păcate lumești, a eșuat în tentativa de reconectare a omului la divin, dar n-a pierdut nostalgia sacralului și căutarea unei căi de reconciliere cu divinitatea, în ipostază poetică, christică, poezia fiind însăși revelația sacralului prin harul cuvântului. Un alter ego al poetului, îngerul apare în multiple ipostaze, tot atâtea măști ale omului decăzut într-o lume înstrăinată de sacru, care banalizează transcendentul.

În dialogul poetului cu sine, vocea lirică interogativ-reflexivă e creatoare de viziuni halucinante, precum aceea a divinității din *Piața de carne*, care imolează îngerul, oferindu-l ca fărâme de eternitate lumii decăzute în derizoriu, poetul având o condiție similară.

Cu *Îngerul căzut*, poemele devin tot mai ample, cu trimiteri livrești, „adevărate prozo-poeme dramatico-eseistice în care intră în joc procedee diverse, dătătoare de contraste stilistice savante și violente [...] „densitatea de simboluri și numărul de stiluri diverse deconcertează (Gârbea, 2001).

Epiczarea și dramatizarea liricului, mixarea genurilor literare într-o arhitectura mai complexă a poemului provin probabil dintr-o intenție de discurs epeic, care camuflează melancolia ca stare poetică. Poetul imaginează parabole ori scenarii halucinante cu personaje sub masca cărora se poate intui multiplicarea eului poetic într-un joc lucid și abil al construcției textuale. Reflecțiile și interogațiile poetului sunt focalizate pe ontologic și metafizic, unele pe relația poet-poezie-lume, metapoemele.

Călătorii în imaginarul literar

Lirismul poemelor sale se hrănește din melancolie și nostalgia metafizicului, remarcă Al. Cistelean în „Cuvântul”, nr.10:

„Ca la toți moldovenii, și la Adrian Alui Gheorghe scriitura se străduiește să facă din melancolie o vocație și o voluptate, transformînd-o în principiu fast și dezvoltînd-o baroc. Ea devine o stare de fond extensibilă, contagioasă și progresivă, administrată în cicluri coerente, cu motive dominante transpuse într-o difracție dramatică” (Cistelean, 2010).

Poetul este el însuși un înger căzut, nostalgic și revoltat. Marin Mincu vorbește de „desacralizarea instanței transcendente prin prozaizarea oricărei solemnități și prin demascarea crudă a oricăror tentative retorice; nu mai există nimic metafizic „într-un cer bolnav de luciditate” (Mincu, 2001). Sacrul e îngropat de economia de piață, de „industria vieții”, poetul își recunoaște neputința de a-l dezgropa din carnea realului. Cum să evadezi din carnavalescul malefic? Ce propune poetul, ce căi de ieșire din realul prea sumbru, decăzut?

Criticul Ioan Holban pare să le intuiască: poezia, somnia, relația teatrală a poetului cu el însuși și cu lumea (Holban, 2003: 117-120). Însă poetul, ipostază a îngerului căzut, recunoaște că poezia și-a pierdut puterea de-a converti lumea, opacă la artă. Nu-i rămâne decât biciul persiflării ironic-incisive, burlescul, jocul cu măști din postura de regizor și scenograf al existenței.

Din perspectiva criticii literare, *dimensiunea religioasă a versurilor* nu-l face pe Adrian Alui Gheorghe un poet religios, poate datorită învolburării etice. Rita Chirian nu se sfiește a-l numi și poet religios, reproșând criticii că

„a găsit foarte dibace eufemisme, numindu-l ba poet prometeic, ba panteist, ba parabolic și simbolic, când, în fond, nu e vorba decât despre trăire a sacralului. Și, de fapt, la rigoare, experiența thanaticului, omniprezentă în textele nemțeanului, este o experiență religioasă” (Chirian, 2017: 22-25).

Călătorii în imaginarul literar

Poemele lui Adrian Alui Gheorghe dezvăluie oscilația poetului între cei doi poli ai realității, material/ spiritual, laic/ sacru. Cotidianul, cu banalitatea și devierile lui împinse spre grotesc, decepționează, lezează poetul. Redresarea, salvarea se află în spiritual, în reîntoarcerea lumii la divin. Poetul știe că poezia autentică e ancorată în spiritual, altfel n-ar fi decât filmul scenelor amare și caricaturale ale vieții, prezente în lirica sa, într-un joc ludic al confruntării infinite a vieții cu moartea. De altfel, pendularea între fizic/ metafizic, între vibrații existențiale joase ori înalte, modelează tonalitățile lirice.

Polii realității cotidiene, material și spiritual, se îngemănează în toată creația sa. Exagerarea prozaicului până la grotesc ori prelungirea lui într-un joc fantezist, delirant, se intersectează întotdeauna cu metafizicul, cu substratul religios creștin. Pe orizontală e acumularea, consumul, deprimarea, deziluzia, moartea; pe verticală e divinitatea, arta, veșnicia.

După *Gloria milei* (2003), „carte despre ipostazele morții, un strigăt în care se dizolvă deopotrivă neputința de a accepta moartea, cu toată construcția familiară în care ea e implicată, și dezamăgirea că viața e o ipostază a ființei căzute” (Diaconu, 2005: 151-156), poetul se îndepărtează de poezie, orientându-se spre proză, teatru, eseu.

După aproape zece ani de publicistică și proză, Adrian Alui Gheorghe revine la poezie cu *Paznicul ploii* (2010), unde își continuă confesiunile despre relația poet-poezie-lume în ipostaza anunțată de titlu. Creatorul de himere se află în aceeași condiție de alienat și contestatar sceptic al realității corupte, ostilă artei, polul ei spiritual. Magia cuvântului poetic nu mai seduce realul prozaic, absorbit de material, se convertește în ironie, persiflare, sarcasm. Visul de resacralizare a lumii prin poezie se spulberă, amăgirea poetului se prefacă într-o amară deziluzie față de neputința ei în fața morții.

Discursul liric se revarsă ca apa din matcă, încorporând livrescul în trimiteri spre absurdul kafkian prin chiar titlul unui vast poem, *Metamorfoza*, „poem cultural”, de artă specifică a dramatizării, a punerii în scenă prin intermediul unor personaje-efigii și a unor inserții fals epice” (Lascu, 2010).

Paradoxal, „cavaler al tristei figuri”, „înger căzut”, „paznic al ploii”, „cerșetor”, ostracizat în cetate, poetul rămâne totuși un

Călătorii în imaginarul literar

mânuiitor al cuvântului, singurul care poate deconspira, denunța, înfrunta, răstălmăci, mărturisii, reînvia adevărul, reinvesti lumea cu simboluri, revărsa o picătură de magie a vieții peste realitatea sumbră a morții:

*„Dar poetul? Descult, flămând, cu hainele numai zdrențe/
Cerșea la poarta dinspre nord, pe acolo pe unde intrau în
oraș / Învingătorii. Toți îl loveau cu coji de fructe, cu
semințe de/ vorbe,/ El le prindea din zbor, multă poftă de
viață îți trebuie/ Ca să pui în cuvinte tot ce prisosește de la
masa de seară,/ Să împarți adevărurile și cu câinii,
oscioare pe care firisoarele/ de viață/ Stau ca viermii care
se visează fluturi./ Cu limba pe aer scria/ Cântecul pe care
oamenii îl așteptau ca pe-o împărțășanie.”(Cum a dispărut
orașul grecesc Cnossos sau Poetul bătrân își declamă
faima) (Alui Gheorghe, 2016: 243).*

Uneori cuvintele debordează într-un fel de orgie imagistică antrenând poetul într-un joc textual creator de viziuni halucinante.

Vasile Spiridon remarca, încă de la primele volume publicate, glisarea poetului între „nostalgia vizionară și apetența pentru cotidian” (Spiridon, 2016: 301), iar Dan Cristea încărcătura metaforică și oralitatea discursului liric:

*„Adrian Alui Gheorghe e în totul un imaginativ, fugos și
incontinent, iubitor de mari acumulări metaforice
cantitative, și care se pierde adeseori, cu bună știință,
printre șiruri de comparații, așa cum se pierde alții în
reverii. Substratul poemelor sale cred că ar trebui căutat
în oralitate, în încrederea susținută într-o enunțare
galopant retorică” (Cristea, 2011).*

Poet-poezie-societate

În 2016 îi apare *Opera poetică*. În Prefață, Răzvan Voncu remarcă specificul volumelor de după 2000:

*„Poetul este mai înclinat către reflecție, viziunea asupra
existenței, mai « amară » și, în același timp, textele sale
devin mai ample, căpătând reverberații de-a dreptul
filosofice. Aforismul liric se transformă în metaforă și*

Călătorii în imaginarul literar

versul în interogație a Totului (sau a Nimicului)” (Voncu, 2016: 4-6).

Narativul, povestea au farmecul lor, poetul știe spune povești parabolă, cu simboluri mitologice ori livrești, cu o fantezie uluitoare. Epicizarea la Adrian Alui Gheorghe nu creează autoficțiune, ci viziune a lumii, a relaționării omului cu divinul, cu el însuși, cu ceilalți, într-o insolită răsturnare a realului prin fantezie. În toate e o căutare a sacralului și o interogare a divinului, denaturat de om după chipul și asemănarea cu fiecare. Dar chipul nevăzut și căutat fără încetare i se revelează poetului în imaginea înfloririi corcodușului din *Ispita*: „Iar într-o noapte am întrebat becisnicul corcoduș:/ corcodușule, poți să-mi descrii chipul lui Dumnezeu?/ Da, spuse el. Și înflori.” (*Opera poetică*) (Alui Gheorghe, 2016: 237).

Comentând lirica poetului, Mircea Bârsilă înscrie amplitudinea poemelor într-un scenariu de tehnică postmodernistă:

„Jocul repetiției în poemele ample – un joc menit să mute mereu într-un alt loc centrul poemului - și jocul ce constă în combinarea sensurilor oglindesc ospitalitatea unei gândiri poetice care oferă adăpost atât cruzimii lucidității (negativității romantice), cât și aspectelor figurative a căror forță de semnificație se înscrie în codul poeziei postmoderniste.” (Bârsilă, 2006: 179).

După *Paznicul ploii* (2010), Adrian Alui Gheorghe se îndepărtează de poezie și se consacră prozei și publicisticii. Revine în spațiul liric după zece ani, publicând *Comunitatea artistică* (2020), în același spirit ironico-umoresc, polemic și parodic din volumele anterioare.

Poetul își focalizează săgețile spiritului asupra aceleași realități contemporane degenerate. Interoghează existența și reflectează mucalit la rostul artei și artistului într-o lume care degradează, banalizează valorile, prin prisma comunității de artiști, o imagine la scară micșorată a lumii contemporane.

Reflexiv și polemic, ludic și fantezist, Adrian Alui Gheorghe își continuă meditația, tot mai sceptică, despre poezie, rostul poetului, lumea artiștilor, sentimentul de zădărnici care îi

leagă într-o societate opacă, indiferentă față de artă, în poeme de mai mică amploare, temperându-și fantezia debordantă a discursului prin concentrarea viziunii.

Poetul nu mai e demult vocea audibilă și credibilă a spiritului revoltat, își reclamă în van puterea vizionară, vârful de lance al cuvântului. Și, totuși, uzat și denigrat, banalizat până la denudare de sensuri în discursuri cotidiene găunoase, cuvântul reînvie neîncetat, ca pasărea Phoenix, iar prin el poetul autentic, hărțuit nu doar de fantasmе, ci de pervertirea continuă a relației sale cu lumea sa. Nu poți fi doar praf stelar, fulguind printre vise, dacă ești poet și îți pasă, ci voce care coboară în Agora și glăsuiește, demască, vituperează colocvial, îndulcindu-și ascuțișul limbii prin umor persiflant, cu un *captatio benevolensiae* strecurat abil în poem.

Poetul își reunește poemele în jurul artei și menirii sale, structurându-și volumul în șase părți: *Fericirile, Sfântul, Mc' poezia, Comedia literaturii. Reloded, Ultimele dorințe ale condamnaților la moarte, Obsidianul negru*. Propune o viziune parodică asupra realului, comunității artistice și societății contemporane, îngropată în materialitate, obeză de atâta consumerism, obtuză față de valori spirituale autentice. Demască cu fin umor și ironie devieri umilitoare, adevăruri grave, grotescul existențial.

Volumul se deschide cu un poem scurt *Blues*, urmat de altele cu același titlu, în care respiră suflul dureros și amar al cotidianului: viață/ moarte, uitare, melancolia iubirii, puterea cuvântului, mizeriile vieții, roluri și măști: „Nu mă mai miră nimic/ din ce se întâmplă în viața de zi cu zi/politicile strâmbe/ și fără de rostul artei/ în spațiul public/ după ce azi am văzut privighetori/ ciugulind/ resturi/ din tomberon” (*Blues*). (Alui Gheorghe, 2016: 50).

Focalizate pe universul poezilor, poemele radiografiază lumea contemporană în aspectele sale profunde, de dincolo de aparențe, prin privirea lucidă a poetului care denunță comedia vieții, pierderea polului spiritual al societății actuale, degradarea culturii, artei.

Desacralizarea lumii, degradarea, denigrarea sacrului e prinsă în poemul-parabolă *Sfântul*, o ipostază a lui Isus coborât în lume, umilit, batjocorit, condamnat la moarte:

Călătorii în imaginarul literar

„*l-au batjocorit, l-au umilit, l-au zbrâncit, l-au hulit, / l-au clevetit, l-au trântit, l-au ciupit, l-au chinuit, / l-au lovit, l-au ridiculizat, l-au aruncat, l-au crestat, / l-au împins, l-au întins, l-au bătut, / l-au împuns în coaste, / în pânțece, / în piept, / l-au strâns de gât. // L-au omorât.*” (Alui Gheorghe, 2016: 73).

E imaginea chistică a poetului însuși între semenii săi, exilat veșnic, condamnat la eternitate prin scrisul său (*Biblioteca*). Privilegiul ori drama lui e să intuiască și să trăiască imaginar în lumi paralele, invizibile, să mărturisească despre miracol, sacru, chiar și în van, luat în derâdere. El este însuși „*tărâmul magic*” prin cuvântul creator, față-n față cu opacitatea semenilor.

Despre paradoxul vieții de artist, fascinația poeziei, rostul poetului, artă autentică/ artificială, marea/ mica poezie și cultură, prezență/ absență în cotidian, „*moartea în viață a poetului*”, uitarea sa *ante și postmortem*, despre aspirații la glorie, sacrificiu, deriziunea artei într-o lume surdă, opacă față de spirit, despre devenire pe orizontală/ verticală, ipostaza de rege-bufon-poet, dar și despre ură între artiști vorbește Adrian Alui Gheorghe, persiflând nuanțat realitatea: prozaic, prin enumerare de substantive care denunță defectele societății; dialogic, prin voci din lumi diferite; în poeme-parabolă ori poeme-basm; metaforic, în imagini insolite, cu trimiteri intertextuale; în două proze bizare, care cultivă macabru faptul divers și spectaculosul reportajului.

Vocile din poemele dialogate aparțin „zeilor”, care vând totul, natură și oameni, ori poetului și spiritului unui confrate, un dialog *postmortem* spumos și hâtru între poeți din lumi diferite, cu memorări din trecutul lor pământean și relatări despre viața din lumea spiritelor.

De la un poem la altul, autorul modifică forma, tonul, amplitudinea, intenția, își orchestrează inteligent arhitectura cărții și expresivitatea poetică. De la simpla notare a realului, în vers aforistic ori cu nuanță de jurnal personal, la imaginea metaforică ori la povestea-parabolă, povestea-basm (*Preadepartele și preatârziul*), poetul își îmbracă interogațiile și

Călătorii în imaginarul literar

cugetările în forme variate, agreabile și comprehensibile pentru un auditoriu larg.

Ion Pop remarcă:

„natura parabolică a câtorva texte ce speculează ironic-ludic, dar aproape întotdeauna și cu o tentă elegiacă, asupra condiției precare a poetului și poeziei, în jocul dintre gravitate și parodiarea ei. «*Poetul era bufonul regelui/ Dar și regele era bufonul poetului/ cum și bufonul era poetul regelui/ Dar și regele era poetul bufonului*» – schimbări și măști și roluri interferente, ambigue, ce sugerează concentrat acest joc permanent dintre credință și îndoiala în materie de scris liric, ca și constrângerile, frustrările, incertitudinile celui care scrie.” (Pop, 2020: 32)

Poeții sunt „*contorsioniști pe-o frunză de brusture/ echilibriști pe dâra lăsată de fulger/ respiră pe nas cuvinte și scot/ curcubeu de ceară/ din metafora încălzită/ la foc cu foc*” (*Dacă poeții ar trebui să facă zi de zi tot ce spun în poeziile lor*) (Alui Gheorghe, 2016: 89). Poezia e o vrăjitoare, o seducătoare crudă de suflete: „*Sufletul îi e o trambulină/carete aruncă direct în iad/ numai dacă intri în raza privirii ei;/ dacă intri în sufletul ei,/ te-ai topit ca lumânarea/ care arde/ îmbătătată/ de umila contribuție la/ despicarea nopții nesfârșite*” (*Vrăjitoarea*) (Alui Gheorghe, 2016: 60). Iar menirea poetului este să scrie Poemul care „*să justifice rostul meu în lume*” (*Rostul*), să fie o „*privighetoare*” care să ucidă „*pisica*”, „*un pește*” care să întoarcă „*fluviul îndărăt*”, un „*om*” care să dea viață „*bulgărelui de pământ*”.

Cum ar reuși o astfel de metamorfoză când „*cuvintele sunt bolnave trec galeșe/ de la un om la altul par să sufere/ de un rău care le subție vigoarea/ nu comunică aproape nimic*” (*Nu te chem, nu te caut, nu îți vorbesc*) (Alui Gheorghe, 2016: 92). Prin puterea lor de transfigurare, care modelează lumile, cu efect de *katharsis*. Fără „*paravanul cuvintelor*”, realitatea ar fi nudă, greu de suportat, „*prezentul ca o tumoare/ care atârnă*” (Alui Gheorghe, 2016: 93).

Adrian Alui Gheorghe pledează pentru o poezie autentică, cu rădăcini în real, nu pentru una abstractă, pentru coborârea în agora și renunțarea la retragerea poetului în turnul de fildeș. De

Călătorii în imaginarul literar

aici și îndemnul adresat tuturor: „Să fiți vii atunci când scrieți/ morții nu scriu/ morții nu citesc poezie// cât ești viu/ ai un petec de cer în față/ când ești mort devii cerul însuși// În fiecare clipă/ poți descoperi ADN-ul veșniciei” (*Patetica*) (Alui Gheorghe, 2016: 102).

Însă soarta poeziei în lumea contemporană e lamentabilă. Și-a pierdut rolul de far, aspirații la glorie, „*poeti plicticoși, neinspirati, chinuți de cuvinte*” au degradat scrisul, iar literatura a devenit „*un fel de mamă/ care-și sufocă pruncii la naștere,/ cu perna,/ pentru că nu are cu ce să îi crească*” (*Destine*) (Alui Gheorghe, 2016: 123).

Cum poezia funcționează în ecuația poet-operă-cititor, nu putea lipsi din *Comunitatea artistică* cititorul, în forma sa cea mai evoluată de critic literar. Adrian Alui Gheorghe îi prinde și pe aceștia în țesătura unui poem, sub forma unui răspuns la o anchetă literară despre rolul criticii literare, care ar fi să depisteze „*devierile de la calitate*”. În triada menționată mai sus, autorul e grădinarul, opera sa este grădina, iar criticul „*hoțul care pradă grădina*” ori cel care găsește cheia autorului în text, pe când cititorul nevizat e „*călăul operelor noastre*” (*Comedia literaturii. Reloaded*) (Alui Gheorghe, 2016: 134-139).

Printre imaginile generice de poeți și critici, se distinge un portret inedit al lui Aurel Dumitășcu, prietenul scriitorului, dispărut prea timpuriu din lumea literară. E evocat într-un dialog imaginar despre viață și moarte, în timpul unei imaginare vizite pe pământ, la vârsta de șaiszeci de ani, cât ar fi împlinit în 2015. Adrian Alui Gheorghe pune față-n față imaginea cunoscută a tânărului rebel și presupusa sa figură de om matur, fiind deopotrivă interlocutor și observator al acestuia. Astfel poemul *21 noiembrie 2015. Câte ceva despre vizita lui Aurel Dumitășcu când împlinea 60 de ani* se structurează pe două paliere distincte, diferențiate grafic prin caractere diferite.

Proza din partea finală a volumului e bizară. În prima parte, poetul explorează macabru faptul divers, relatând succint sfârșitul și ultima dorință a unor condamnați la moarte pentru a concluziona că „*poetul e un condamnat la moarte/ care își scrie mereu/ cu fiecare pagină/ ultima dorință.*” (Alui Gheorghe, 2016: 157). Partea a doua, despre *obsidianul negru*, pare un reportaj incitant despre lumea extraterestră, cu limbaj diferit, al

sunetelor, care pot fi decodate în semne grafice ce alcătuiesc texte. Și astfel se inversează perspectiva auctorială, omenirea e privită din spațiu de un poet extraterestru ca reminiscență a unor civilizații extraterestre.

În *Comunitatea artistică*, Adrian Alui Gheorghe propune un hibrid, poezie-proză, în proporții diferite. Intertextualitatea literară, istorică, religioasă, filozofică din poeme dezvăluie stratul cultural de profunzime al liricii sale.

Concluzie

Poezia lui Adrian Alui Gheorghe, cu nucleu și patos romantice, e postmodernistă în tehnică. Fondul melancolic nu rezonază nici cu textualismul bucureștean, nici cu biografismul occidental prin care optzeciștii încercau să se reconecteze la lirica occidentală, să spargă canonul oficial.

Adrian Alui Gheorghe preia recuzita postmodernistă, detașându-se de biografismul congenerilor săi, prin focalizarea liricii sale pe relația societate-poezie-divinitate. Ironia, parodia, ludicul sunt mânuite abil de poet cu o debordantă revărsare a fanteziei, iar gravitatea discursului liric e atenuată de umorul specific naturii sale.

În forma poetică de la începuturile sale, de „jurnal intim, de notație a impresiilor ori emoțiilor, un fel de confesiune lirică, profundă și dramatică”(Manolescu, 2001: 415-416), cu tentă aforistică, predilecția pentru epicizarea lirismului era evidentă. Procedul devine o constantă a creației sale, alături de dramatizare, ambele potrivite intenției poetului de persiflare a realității, prinsă într-o viziune sceptică.

Jocul ludic al fanteziei debordante în viziunile uneori frapante ale realului îl apropie de hiperrealism: „Un hiperrealism sparge lirismul din interior spre a-l restabili într-o viziune conformă cu natura acestuia” (Grigurcu, 2020).

Viziunile poetului au câteva particularități, după cum remarcă Mircea Bârsilă: „Știința de a organiza cinematografic imaginile într-un cadru narativ, de a deforma liric banalul prin grila bizarului, a fantasticului sau cea a absurdului și, respectiv, felul în care frează afectiv mesajul animat de așa-numita savoare a comunicării sunt aspecte ce particularizează

originalele viziuni lirice ale lui Adrian Alui Gheorghe” (Bârsilă, 2006: 179).

Poetul creează în spirit ludic și fantezist poezie și proză, cu arhitectură complexă, mânuind dibaci recuzita tehnică a postmodernismului: fragmentarismul, hibriditatea genurilor, polifonia vocilor, varietatea tonurilor (ironia, autoironia, persiflarea, sarcasmul).

Referințe:

- Alui Gheorghe, A. (2016). *Opera poetică (Poetic work)*. Pitești: Paralela 45.
- Alui Gheorghe, A. (2020). *Comunitatea artistică (The artistic community)*. Iași: Junimea.
- Bârsilă, M. (2006). *Poeți contemporani. Generația 80 (I) (Contemporary poets. 80 Generation)*. Pitești: Paralela 45.
- Cistelean, Al.(2001). „Poezia lui Adrian Alui Gheorghe”, În *Cuvântul*, nr. 10.
- Chirian, R. (2017). „Poezia nopților când se topesc continentele de spaimă” (“The poetry of the nights when the continents of fear melt”). În *Vatra*, nr. 3-4, 2017.
- Diaconu, A.M. (2005). *Atelierele poeziei (Poetry workshops)*. București: Editura Fundației Culturale Ideea Europeană.
- Gârbea, H. (2001). „Marchizul și doctoratul în mitologie” (“The Marquis and his doctorate in mythology”). În *Luceafărul*, 18 aprilie 2001.
- Grigurcu, G. (2000). *Poezie română contemporană, (I) (Contemporary romanian poetry)*. Iași: Editura Revistei Convorbiri Literare.
- Grigurcu, G.(2020). „În « universul cel mai concret »” (“In the most concrete universe”). În *Viața românească*, nr.11-12.
- Holban, I. (2003). „Istoria literaturii române. Portrete contemporane, (1) (The history of romanian literature. Contemporary portraits). Iași: Editura Princeps.
- Lascu, I. (2010). „Poeta perennis”. În *Ramuri*, nr.7.
- Manolescu, N. (2001). *Literatura română postbelică, (I) (Post-war romanian literature)*. Brașov: Aula.
- Mincu, M.(2002). „Tranșarea îngerului” (“Cutting the angel”). În *Luceafărul*, nr. 2.
- Pop, I. (2020). „În Comunitatea artistică” (“In the artistic Community”) . În *Steaua*, nr. 10.

Călătorii în imaginarul literar

- Spiridon, V. (2016). *Fișa de autor (Autor's file)*. În Adrian Alui Gheorghe, *Opera poetică (Poetic work)*. Pitești: Paralela 45.
- Vasile, G. (2002). „Privighetoarea de pe Golgota” (“The nightingale on Golgotha”). În *Luceafărul*, nr. 25.
- Voncu, R. (2016). *Prefață (Preface)*. În Adrian Alui Gheorghe, *Opera poetică (Poetic work)*. Pitești: Paralela 45.

~~~~~

Sonia ELVIREANU, poet, literary critic, essayist, prose writer, translator; member of the Speculum Research Center of the Imaginary and of the Francophone Association AMI Alba-La Manche. **Volume de autor:** *Cântecul mării în umbra cocorului*, Iași, Ars Longa, 2020 (poeme); *Le chant de la mer à l'ombre du héron cendré*, Paris, L'Harmattan, 2020; *Măruț și Zmeurica*, Iași, Ars Longa, 2020 (povestiri ilustrate pentru copii); *Piu în grădina mea*, Iași, Ars Longa, 2020 (poeme ilustrate pentru copii); *Le souffle du ciel*, Paris, L'Harmattan, 2019 (poezie); *Șoaptele luminii*, Iași, Ars Longa 2019 (poeme); *Ceața*, Iași, Ars Longa 2019 (roman); *Le silence d'entre les neiges*, Paris, L'Harmattan, 2018 (poeme); *Pe firul Ariadnei*, Iași, Ars Longa, 2017 (critică); *Umbrele curcubeului/Les ombres de l'arc-en-ciel*, Iași, Ars Longa, 2016; *Metamorfoză*, novel, 2015; *Printre priviri de nuferi/À travers des regards de nénuphars*, verse, 2015; *Între Răsărit și Apus/Entre le Lever et le Coucher*, verse, 2014; *Rodica Braga-reprezentarea interiorității*, 2014; *Fața întunecată a lui Ianus*, 2013; *Singurătatea irisului/ La solitude de l'iris*, verse, 2013; *Gabriel Pleșea, O perspectivă asupra exilului românesc*, 2012; *Le retour de l'exil dans le roman L'Ignorance de Milan Kundera*, 2011; *În umbra cuvintelor*, verse, 2011; *Dincolo de lacrimi/Au-delà des larmes*, verse; *Timp pentru doi*, verse, 2010; *Itinerarii literare*, 2009 (coord. vol.). *Translations from French: Giuliano Ladolfi, În mijlocul vadului*, Ars Longa, 2021; *Michel Herland, Tropice urmat de Miserere*, Ars Longa, 2020, ed. bilingvă; *Marilyne Bertoncini, Wanda Mihuleac, Nisip*, Ars Longa, 2019, ed. bilingvă; *Patrick Devaux, Atâta fericire să dai florilor*, Le Coudrier, 2019, ed. bilingvă; *Michel Ducobu, Loc calm. Catrene pentru meditație*, 2015; *Denis Emorine, Dintotdeauna*, 2015; *Translations from Romanian in French: Silviu Mihăilă, Le balancier amoureux*, Iași, Ars

Călătorii în imaginarul literar

Longa, 2020; *Eva dans la galaxie des couleurs*, Iași, Ars Longa, 2019; Marian Drăghici, *lumière, doucement*, Paris, L'Harmattan, 2018; José Maria Paz Gago, *Manuel pour séduire les princesses*, Skopje, Poetiki, 2010. Articles and studies published in: Cahiers de l'Echinox, Incursiuni în imaginar, Faire vivre les identités francophones. Actes du 12-e congrès mondial de la FIPF, Québec, 2008, Proceedings of The First International Conference on Linguistic and Intercultural Education, Aeternitas, 2008; *Le français, une langue qui fait la différence*. Actes du premier Congrès européen de la FIPF, Vienne 2006; Les presses de Zakład Graficzny Colonel s.c., Krakow, 2008; *Evaluare alternativă*, 2005; *Metodele gândirii critice*, 2004. Numerous book presentations, essays, translations, poems, prose in: *Viața Românească*, *România literară*, *Luceafărul de dimineață*, *Scriptor*, *Apostrof*, *Steaua*, *Tribuna*, *Echinox*, *Neuma*, *Vatra*, *Verso*, *Familia*, *Nord literar*, *Discobolul*, *Caiete silvane*, *Litere*, *Annales Universitatis Apulensis*, *Rupkatha*, *Baaadul literar*, *Boema literară*, *Gând românesc*, *Dialogues et cultures*, *Pietrele Doamnei*, *Théorie et Pratique*, *Nouvelle Approche du français*, *Universul catedrei*, *Glasul*, *Claviaturi*.